

УДК 351.82

Інформаційна війна Росії: особливості, інструменти та об'єкти впливу

Russian information warfare: features, tools and objectives of impact

РЕФЕРАТ. У статті здійснено системний аналіз проблематики інформаційної війни Росії. Розглянуто її особливості, інструменти та об'єкти впливу. Проаналізовано новітні комунікативні технології як інструменти інформаційної війни: соціальні мережі, блоги та форуми. Виявлено ефективність комунікативних технологій у процесі ведення інформаційних війн. Зроблено висновок, що інтерактивні формати із соціальними медіа дозволять протидіяти інформаційній агресії.

Ключові слова: інформаційна війна, соціальна комунікація, мас-медіа, комунікативні технології, інформаційне протиборство, медіапростір.

ABSTRACT. In this article the systematic analysis of the problems of information war of Russia is implemented. It is examined its features, tools and object of impact. It is analyzed the latest communication technologies as tools of information warfare: social networks, blogs and forums. Efficiency of communication technologies in the process of information warfare is revealed. It is concluded that interactive formats with social media will allow to counter information aggression.

Keywords: information warfare, social communication, mass media, communication technologies, information confrontation, media space.

Вступ. Інформаційна революція кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. істотно змінила механізми управління, породила нові бізнес-моделі, що трансформують світ. Інформаційні технології здійснили революційні зміни в медіапросторі, надали великі можливості для інформаційного обміну та створили умови для ефективного використання інформаційної зброї. Інформаційно-політична безпека будь-якої країни стала залежати не тільки від боєготовності Збройних сил, патріотичної налаштованості ЗМЖ, але, головню, від політичної стабільності та консолідованості громадянського суспільства та від якості політико-психологічних настроїв населення. Тому як ніколи актуалізувалася проблематика інформаційної війни, її особливості, виклики, які вона породжує. Результативність інформаційної війни детермінована силою або ж слабкістю політичної системи, рівнем стабільності країни та змістовним наповненням інформаційного простору. Лише все це “у комплексі” дає змогу досягати поставлених політичних, геополітичних, військових цілей без обов'язкової наявності й використання воєнних сил та інших військових

засобів. Зміни механізмів світосприйняття особою, групою та суспільством загалом і зумовлюють так звану “ментальну еволюцію”, що потребує переосмислення категорії “інформаційно-політична безпека країни/суспільства/держави”. Українсько-російська війна загострила та розширила коло питань, що пов'язані з специфікою ведення інформаційних воєн, пропагандистських кампаній та всього комплексу дій, спрямованих на досягнення військово-політичних цілей без широкого застосування військового чинника. Актуальність теми дослідження також зумовлена браком ґрунтовної систематизованої роботи, яка б здійснила аналіз особливостей інформаційної війни Росії та специфіки її пропагандистської діяльності. Інформаційна війна України та Росії вимагає розуміння особливостей та інструментарію інформаційного протиборства в сучасному світі. Зростання ролі інформації зумовили необхідність врахування того, що світовий порядок буде змінюватися під дією нових обставин, трансформація геополітичної картини світу визначатиметься на основі переділу зон впливу, перш за все, в інформаційній сфері.

Проблематика інформаційної війни знайшла своє відображення в багатьох дослідженнях західних науковців. М. Вебер, Г. Гадамер, К. Поппер, Б. Рассел досліджували вплив інформації на суспільну взаємодію і передбачили перспективи та загрози в комунікативній сфері. Ще Г. Тард намагався пояснити характер взаємодії інформації, особистості та суспільства, ставлячи під сумнів можливість усвідомлення індивідуумом майже нездоланного впливу на нього преси, кажучи, що «влада, що є рівнодіючою психологічних та соціальних сил: вірувань та бажань, ідей та потреб. Вона перебуває в руках тих осіб, які на основі ідей, що панують у цей час у країні, вважаються людьми найбільш здатними задовільнити потреби епохи і цієї країни» [1, с. 303]. Тенденції, сформульовані в подальшому Е. Гідденсом, М. Кастельсом, У. Еко, З. Батманом, П. Бурдьє, П. Вірлію, Ж. Бордіяром, Т. Ф. Еріксоном та іншими дослідниками, дозволили визначити певні характерні риси нового стану суспільного життя. Дослідники, аналізуючи цю проблему, зосереджували увагу здебільшого на методах, формах, принципах дій, які зумовлюють зміну поведінки, мотивації реципієнта. Зокрема американські автори У. Ліппманн [2], Г. Лассуелл [3], П. Лазарсфельд [4] та ін. запропонували різні моделі інформаційного впливу, його трактування, визначення стратегії проведення пропагандистських кампаній. Самоокреслилися навіть окремі наукові школи, змінилися підходи до використання зазначеного феномену, від вкрай негативного до стриманого, від повного нівелювання до тотального їх прагматичного використання. Такі провідні фахівці, як П. Лайнбарджер, Ж. Елльоль, У. Тейлор, Дж. Стейн, Н. Палмер, Д. Деннінг, Р. Шафранські, М. Лібікі заклали фундаментальні основи ведення інформаційної війни та надали інструменти до практичного застосування [5].

Російські дослідники продовжили напрацювання радянської школи дослідження інформаційної війни: В. Артемова, Є. Андрющенко, І. Беглова, В. Бойко, Д. Волгогонов, П. Гуревича, Б. Грушина, Н. Живейнова, Г. Зазворка, В. Коробейникова, А. Леонтьєва, Л. Маркіна, О. Феофанова, Ю. Шерковина, В. Ядова та ін. При всій різноманітності досліджень цих науковців, в їх основі лежала, перш за все, необхідність визнання пріоритетності ідеології як в аналізі проблеми, так і у висновках. І, відповідно, наукові рекомендації та висновки необхідно було пов'язувати з політичними гаслами, настановами чи рішеннями з'їздів. Тривалий час ці дослідження мали закритий характер і публікувалися для службового користування. Однією з перших робіт, що була опублікована в РФ, стала праця колишнього військового

пропагандиста В. Криська [6]. Цікавими з точки зору аналізу проблеми стали дослідження російського психолога Д. Ольшанського, яким було запропоновано термін «мозаїчно-кліпово-міфологічна масовокомунікативна свідомість», що виникає як наслідок міфотворчої діяльності засобів масової комунікації [7]. Автор твердить, що діяльність мас-медіа в психологічному розумінні слід розглядати як міфотворчу, а ставлення аудиторії до масової інформації та її комунікаторів стає сакральним [8, с. 301–302]. Сьогодні проблемам інформаційного протистояння присвячені дослідження О. Арбатова, А. Краснова, Є. Рогова, В. Семенова, В. Глушкова, С. Шинєва. С. Кара-Мурза аналізував методологію інформаційного впливу та маніпулювання свідомістю, наголошуючи на тому, що будь-яка маніпуляція є відкритою взаємодією [9]. Основні аспекти інформаційної війни висвітлюються в монографії С. Расторгуєва «Информационная война», де показана її історія, перспективи, сформульовані ключові завдання, вирішення яких необхідні для розробки стратегії інформаційного впливу, представлено широкий математичний апарат аналізу проблеми [10]. Окремий напрям становлять роботи В. Лісічкіна, Л. Шелепіна «Третья мировая информационно-психологическая война», О. Грєневцького «Информационная война против России», І. Панаріна «Технология информационной войны» тощо. Для цих досліджень характерна певна заангажованість і брак наукового підходу до аналізу проблеми. Винятком є спільна монографія А. Манойло, А. Петренка, Д. Фролова «Государственная информационная политика в условиях информационно-психологической войны», де викладена концепція державної інформаційної політики в умовах загроз використання іноземними державами арсеналу сил, засобів та методів інформаційно-психологічної війни в політичних цілях. Авторами був розроблений новий підхід щодо структури психологічних операцій як комбінації основних її елементів – дезінформування, лобювання, маніпулювання, шантажу та управління кризами [11].

Серед українських дослідників цієї проблематики слід виділити дисертаційне дослідження Я. Жаркова «Інформаційно-психологічний вплив на війська та населення противника (1939–2000 рр.)» [12], А. Странникова «Інформаційно-психологічне протистояння у воєнних конфліктах другої половини ХХ ст.», монографію О. Литвиненка «Інформаційні операції та пропагандистські кампанії» [13]. Аналізував дії Росії в контексті інформаційної війни Г. Перепелиця, який визначив можливості та прихований характер російських інструментів інформаційного впливу на Україну [14]. Однак,

як слушно зазначають дослідники В. Остроухов і В. Петрик, на сьогодні існує безліч напрацювань щодо різних аспектів здійснення інформаційних операцій, актів зовнішньої інформаційної агресії та деструктивного інформаційного впливу, але ця література або чисто популярна, або суто наукова (дисертації) без практичної імплементації [15]. Аналіз досліджень та наукових публікацій дозволив прийти до висновку, що у вітчизняній науці недостатньо вивчене питання особливостей інформаційної війни, зокрема, російського напрямку, в контексті конфлікту на сході України.

Методи дослідження. Підґрунтям для вивчення джерельної бази стали методи узагальнення та аналізу матеріалів дослідження. Методологічною основою дослідження також стало поєднання загальнонаукових, соціологічних, соціально-психологічних та політолого-специфічних методів, підходів, принципів. У роботі застосовано, зокрема, методи аналітико-синтезний, порівняльний, контент-аналізу та ін. Найбільш операційними виявилися структурно-функціональний метод (який уможливив виявлення об'єктивних та системних зв'язків між елементами інформаційної війни під час генезування та протікання соціально-політичних процесів). Синергетичний метод дав змогу виявити внутрішню, як правило, апріорі нестабільну самоорганізацію внутрішніх і зовнішніх інформаційних впливів. Системний підхід дав можливість структурувати теоретично-методологічну систему знання про інформаційну війну як феномен інформаційного суспільства. Методом контент-аналізу послуговувалися в ситуаціях виявлення латентних механізмів, створених політичною владою "заслонів від небажаних" впливів та агресивних зовнішніх утручань. Метод спостереження та дискурс-аналіз були використані для визначення ключових меседжів пропагандистського дискурсу Росії та задля аналізу нового явища в інформаційній війні – мемів. Особливості політичного дискурсу як ментальної репрезентації політичних структур, подій, акторів, груп, процесів і як способу когнітивного поєднання індивідуальних та колективних вимірів політики [16, с. 29–33] дозволили проаналізувати соціокультурну взаємодію, елементи політичної пропаганди та інформаційного впливу. У роботі застосовано також метод SYMLOG (A System for the Multiple Level Observation of Groups) – метод для багаторівневого аналізу групи (Р. Бейлс, С. Коен), за яким аналізувалися три рівні: вербальна та невербальна поведінка об'єктів інформаційної війни, зміст ідей у процесі комунікації та цінності в суспільстві, якими оперувалися в пропагандистських цілях.

Результати й обговорення. Аналізуючи особливості інформаційної війни Росії слід

зазначити, що військово-політичним керівництвом РФ було використано весь можливий арсенал впливу: ментальний, комунікативний, технічний та військовий. Російські фахівці здійснили тривалу підготовку до війни та наповнення інформаційного простору необхідним контентом. Ще 2009 р. вітчизняні ЗМК інформували про друк у Росії книжок, в яких заперечується український етнос, описується крах незалежності України, розкол країни або українсько-російська війна. У 2007 р. вийшла книжка М. Юрьєва «Третя імперія. Росія, яка повинна бути», де описується створення в Україні так званої Донецько-Чорноморської республіки, куди заходить багатотисячний контингент російської армії. Г. Савицький, автор книжки «Поле бою – Україна. Зламаний тризуб», пише про те, як «помаранчеві» нацисти розв'язують в Україні громадянську війну». Інша книжка – М. Калашникова та С. Бунтовського «Незалежна Україна. Крах проекту» – серед іншого містить розділи «Чи зможемо ми зав'язати на себе весь Донбас?» і «Чому не вийде «Європи в Україні» і про те, як укри свій шанс упустили». Як бачимо, закладений у книжках дискурс був успішно актуалізований у загальноросійському масштабі й інтегрований в інформаційний простір України [17]. На російському телебаченні йшли цикли передач про «штучність» та абсурдність існування української нації, неможливість Україною створити повноцінну державу та про необхідність Росії взяти на себе відповідальність про долю українців. Крім цього український інформаційний простір був заповнений російською телепродукцією («Менти», «Операція «Ліквідація», «Ми з майбутнього» тощо), де продемонстрована героїзація російських силових структур та привабливість російського способу життя. Відбувалося моделювання «нових» життєвих процесів універсальною для пострадянського простору мовою. Тому критичність сприйняття інформації споживачами ставала доволі низькою. За таких умов, блокування російських каналів лише посилює переконання проросійськи налаштованого населення в їхній правдивості. Брак належної комунікації між українською владою та суспільством надавали додаткові важелі впливу російським пропагандистам.

Інформаційна війна передбачає управління інформацією з метою отримання переваги над противником. Особливістю інформаційного впливу початку ХХІ ст., загалом, і Росії, зокрема, стала його так звана «документальність». Сюжети «Life News» мали на меті не тільки створити «картинку світу» для телевізійної аудиторії, а й сформулювати нову «реальність», де було відведено місце «розп'ятим хлопчикам», «понівеченим бабусям», «донбаським повстанцям-шахтарям», «заблукалим російським добровольцям», «західноукраїнським

карателям», «натівським військам», «фашистам» та «мужнім ополченцям». Новини стали нести власну пропагандистську лінію. Р. Гер пише, що «документальне кіно стало своєрідним медіумом реальності, де можна змінювати порядок фактів, акцентуючи на одних та замовчуючи про інші» [18]. Такий підхід дозволяв трактувати в потрібному ракурсі реальні події, факти, а головне, підтверджувати пропагандистські кліше правдивими «свідченнями» очевидців з місць подій. Деякі українські фахівці навіть почали говорити про новини 2.0. як про пропаганду 2.0. – ефективний інструмент маніпуляції з інформацією. По суті ЗМК стали основною зброєю в конфлікті на сході України. Слід зазначити наявність чітко окресленої кінематографічності в російській пропаганді. Сюжети про «розп'ятого хлопчика», «свідчення очевидців», «марші українських полонених» та розповіді про нову країну «Новороссію» як елементи ігрового кіно подавалися не тільки з метою залякування, а й як стимул до дій (участі в «ополченні»). Іншою особливістю російських дій була інтерактивність. Кількість журналів «Life News», «НТВ» тощо, ретельно підібрані кадри, «оперативність» потрапляння на місця «злочинів» українських військових, «очевидці» демонстрували злагодженість роботи пропагандистської машини.

Розвиток комунікативних технологій не змінив спрямованості та об'єктів інформаційного впливу РФ, лише розширив поле впливу на власне населення, український соціум та західні країни, а саме:

- інформаційно-психологічне середовище суспільства, яке є частиною інформаційного середовища світової спільноти та пов'язане з використанням інформації, інформаційних ресурсів, інформаційної інфраструктури, що можуть здійснювати вплив на психіку та поведінку людей;

- інформаційні ресурси (духовні, культурні, історичні, національні цінності, традиції тощо);

- система формування суспільної свідомості (світогляд, політичні погляди, духовні цінності);

- система формування громадської думки;

- система ухвалення політичних рішень;

- психіка та поведінка окремої людини.

Окремо слід зазначити масовану кампанію з дискредитації України на міжнародній арені та визнанні її «Failed state» в очах світової громадськості, де основну роль відіграла «Russia Today» та створені російські медійні та громадські структури.

Аналіз діяльності російських структур та організацій у площині інформаційної війни дає підстави розділити їхні основні напрями:

- традиційна пропагандистська діяльність: ЗМІ, наочна агітація, мітинги, література, освіта,

мистецтво, виховання (у культових закладах (церкви, релігійні організації), громадських організаціях);

- вплив через інтернет: сайти, файлообмінники, фейкові сайти та організації («Міжнародна Група Інформації за злочинами проти особи» (IGCP) статті, блоги, Instagram;

- соціальні мережі: фейкові сторінки (фото), модераційні групи («боти із Ольгіно») для блокування антиросійських блогерів та негативного коментування публікацій; фейкові особи («іспанський диспетчер»);

- онлайн-медіа: «Информационное сопротивление оккупантам» (inforesist.org); «Русская весна» (rusvesna.su); «НОВОРОССИЯ – наша земля!» (novorossiya.info); «Новости независимой Украины» (uafree.ru); «Я украинец» (euromaidanu.net);

- зміна контенту в інтернеті (онлайн-енциклопедії, National Geographic тощо);

- вплив на інформаційний простір західних країн: вуличні акції (демонстрації), заангажовані експерти, «авторитетні» журналісти, науковці, телеканал «Russia Today»;

- кібер-війна;

- окремі інформаційно-психологічні операції.

З початку українсько-російської війни в соціальних мережах («ВКонтакте», Facebook) створювалися групи з явними та прихованими модераторами, які намагалися формувати громадську думку, певні панічні (антиукраїнські) настрої. Експерти неодноразово викривали діяльність «інтернет-тролів» (замовних коментаторів), завданням яких було створювати необхідні інформаційні «хвилі» та впливати на громадську думку в Україні, РФ і західних країнах [19].

Основними інструментами інформаційної війни стали інформаційні заходи як засоби військово-політичної дезорієнтації противника; дезінформація щодо власних ресурсів; дії, спрямовані на поразку чи блокування каналів передання даних з метою дезорієнтації й дезорганізації, створення атмосфери напруженості в українському суспільстві від постійного очікування ударів і масованого наступу по всій лінії фронту та вплив на масову свідомість українців з метою деморалізації та поширення паніки. Основними методами інформаційної війни Росії залишалися дезінформування – навмисне поширення неправдивої (неточної, «дозованої») інформації та маніпулювання інформацією – спроби змінити суспільну свідомість та критичний спосіб мислення [20].

Інформаційні технології породили нове явище – інтернет-мем (від англ. Meme – ідея, поведінка, стиль, що поширюється від однієї людини до

іншої). Фактично набула розширення ідея Р. Докінза про концепцію «мему» [21]. Аналіз ЗМК показав появу стійких кліше, що мають певний зміст – «укропи», «ватніки», «колоради», «кіборги» тощо.

Слід зазначити, що військові та пропагандистські дії Росії, попри їхню масивність та тотальність, мали окремий позитивний результат для України, оскільки сприяли прискоренню процесу самоорганізації суспільства, самоідентифікації українців та формуванню політичної нації. Були створені волонтерські організації, які простежували в інтернеті та поза ним діяльність російських пропагандистів. Так, робота міжнародної волонтерської групи Inform Naralm, яка здійснює OSINT-розслідування щодо участі підрозділів ЗС Росії у бойових діях на Донбасі, стала підґрунтям для викриття російської агресії на Донбасі [22].

Висновки. Підбиваючи підсумки аналізу інформаційної війни Росії, слід зазначити, що цей феномен створює великі можливості для поширення певних ідей та методів впливу. Доступ до широкомасштабного використання нових комунікативних технологій та контролю за ЗМК багаторазово посилив можливості інформаційного впливу на людей шляхом зміни інформаційного середовища суспільства. Аналіз інформаційного простору й об'єктів впливу та дискурс-аналіз свідчить про суттєві відмінності в сприйнятті інформації та реакції на неї між українським та російським соціумом. Визначено, що в Україні ці відмінності виявляються в динаміці процесів масової свідомості, браку політичних і географічних обмежень у поширенні інформації, оперативності та масштабності її подання, неможливості централізованого (владного) контролю за нею, у синтезі діалогових та монологічних комунікацій, появи нового суб'єкта (активних представників громадянського суспільства) у складності для суб'єкта впливу (Росії) розмежовувати інформацію, що спрямована на цільову аудиторію (можливу аудиторію супротивника) та власну аудиторію. У російському суспільстві інформаційна війна стала офіційною пропагандою й утворює положення ідеології чинного режиму, захищає його інтереси, а в результатах є інструментом пригноблення громадянина-виборця та основним «регулятором свободи слова». Завдяки переходу інтернету в нову якість і появи нових можливостей, зокрема, для організації політичних і соціальних виступів, у Росії почали застосовувати запобіжні заходи, особливо на тлі останніх арабських революцій.

Припинення «гарячої фази» конфлікту на сході України, провальність проекту «Новоросія» не означитиме припинення інформаційної агресії з боку Росії. Інструментом війни залишається пропагандистський дискурс. Стратегія дій РФ

лежатиме в площині формування напруги в суспільстві, панічних настроїв, внутрішніх конфліктів, що зумовлюють хаос у структурі інформаційного простору, дискредитація влади, силових структур країни, громадських ініціатив, дестабілізація ситуації в країні – руйнації елементів системи регулювання суспільних відносин.

Інтенсивна інформаційна війна Росії зумовила актуалізацію теми впливу пропаганди та захисту власного інформаційного простору на міжнародному рівні. Це спричинило зростання інтересу до цієї проблематики в західних країнах. Публічні обговорення, обмеження діяльності російських медіа, створення нових структур протидії російській пропаганді та обговорення змін на законодавчому рівні відкрили новий етап у системі інформаційно-психологічної безпеки громадян.

Події українсько-російського протистояння показали, що контроль над своїм інформаційним простором є не менш (а можливо, і більш) важливим за наявність сучасного озброєння та підготовленого війська. Громадянське суспільство є своєрідною політичною мережею, об'єднаною «спільними інтересами», взаємозалежністю, співпрацею та рівноправністю, а тому може стати основою захисту громадян від зовнішньої інформаційної війни та лише за умов, якщо його істинно демократичні цінності та орієнтації невимушено стають конструктами, або ж елементами суспільно-політичної колективної свідомості, що базується на цінностях, нормах, традиціях, переконаннях, які поділяє спільнота, а тому вона здатна виступати стабілізаційним чинником запобігання деструктивним процесам у суспільстві.

Список джерел

1. Тард Г. Толпа и публика. – СПб., 1902.
2. Липпманн У. Общественное мнение. – М., 2004. – 384 с.
3. Лассуелл Г. Психопатология и политика / Г. Лассуелл. – М.: ПАГС, 2005. – 352 с.
4. Lazarsfeld Paul F. On Social Research and its Language. The University of Chicago Press, Ltd., – London, 1993.
5. Taylor P. M. Munitions of the mind. A history of propaganda from the ancient world to the present day. – Manchester. New York, 1995; Stein G. H. Information Warfare // Airpower Journal. Spring 1995; Szafranski R. A. Theory of Information Warfare: Preparing for 2020 // Airpower Journal. Spring 1995. Libicki M C. What is Information Warfare? – Washington, D. C. National Defense University Press, 1995.
6. Крысько В. Г. Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт). – Мн., 1999.
7. Ольшанский Д. В. Политическая психология. – СПб., 2002; Ольшанский Д. В. Психология масс. – СПб., 2001.

8. Ольшанский Д. В. Психология масс. – СПб., 2001. – С. 301–302.
9. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием. – М., 2000.
10. Расторгуев С. П. Информационная война. – М., 1998.
11. Манойло А. В. Государственная информационная политика в условиях информационно-психологической войны / Манойло А. В., Петренко А. И., Фролов Д. Б. – М., 1999.
12. Жарков Я. М. Інформаційно-психологічний вплив на війська та населення противника (1939–2000 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук; спец. 20.02.22 «Військова історія» / Я. М. Жарков. – К., 2007.
13. Литвиненко О. В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії / О. В. Литвиненко. – К., 2000.
14. Перепилиця Г. Росія розпочала ідеологічну війну проти України з метою не допустити її членства в НАТО / Г. Перепилиця [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://ua.korrespondent.net/ukraine/270344-ekspert-rosiya-rozpochala-ideologichnu-vijnu-protiukrayini-z-metoyu-ne-dopustiti-yiyi-chlenstva-v-nato>.
15. Остроухов В. До проблеми забезпечення інформаційної безпеки України / В. Остроухов, В. Петрик // Політичний менеджмент. – 2008. – № 4. – С. 135–140.
16. Русакова О. Ф. Политическая дискурсология: предметное поле, теоретические подходы и структурная модель политического дискурса / Русакова О. Ф., Максимов Д. А. // Полис. – 2006. – № 4. – С. 26–43.
17. Гранчак Т. Управління інформаційно-комунікаційними потоками в контексті виникнення і врегулювання політичних конфліктів у перехідних суспільствах / Т. Гранчак // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1080:upravlinnya-informatsijno-komunikatsijnimi-potokami-v-konteksti-viniknennya-i-regulyuvannya-politichnikh-konfliktiv-u-perekhidnikh-suspilstvakh&catid=127&Itemid=460.
18. Gehr Richard Why movies make the best journalism. – Columbia Journalism Review May 27, 2015 http://www.cjr.org/analysis/documentary_journalism.php.
19. Max Seddon. Documents Show How Russia's Troll Army Hit America [Electronic resource] // BuzzFeed. – June 2, 2014. – Mode of access: <http://www.buzzfeed.com/maxseddon/documents-show-how-russias-troll-army-hit-america>.
20. Присяжнюк Д. М. Застосування маніпулятивних технологій з боку Росії в ЗМІ України (на прикладі Криму) / Д. М. Присяжнюк. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/1108/23> – Назва з екрана.
21. Dawkins R. The Selfish Gene. — 2. — Oxford University Press, 1989.
22. Профессиональная российская армия в Украине. Исследования и инфографика. <https://informnapalm.org/12174-russianpresence>.
23. Lippmann W. Public opinion. – М., 2004.
24. Lasuell G. Psychopathology and politics. – Moscow: RAGS, 2005. – 352 p.
25. Lazarsfeld, P. F. On Social Research and its Language. The University of Chicago Press, Ltd., – London, 1993.
26. Taylor P. M. Munitions of the mind. A history of propaganda from the ancient world to the present day. – Manchester; New York, 1995; Stein G.H. Information Warfare // Airpower Journal. Spring 1995; Szafranski R.A. Theory of Information Warfare: Preparing for 2020 // Airpower Journal. Spring 1995. Libicki M.C. What is Information Warfare? – Washington, D.C. National Defense University Press, 1995.
27. Krysko V.G. «Secrets of the psychological warfare (goals, objectives, methods, forms, experience). – Mn., 1999.
28. Olshansky D.V. Political psychology. – SPb., 2002; Olshansky DV Psychology of the masses. – SPb., 2001.
29. Olshansky D.V. Psychology of the masses. – SPb., 2001. – S.301–302.
30. Kara-Murza S. Manipulation of consciousness. – Moscow, 2000.
31. Rastorguev S.P. Information warfare. – М., 1998.
32. Manoilo A.V., Petrenko A. I., Frolov D. B. State information policy in the conditions of information-psychological war. – М., 1999.
33. Zharkov Y. M. Information and psychological impact on the enemy troops and population (1939 –2000 years.): Abstract. Thesis. for obtaining sciences. degree candidate. history. Science; spets.20.02.22 «Military History». – Kyiv, 2007.
34. Litvinenko O. Special information operations and propaganda campaign. – К., 2000.
35. Perepylytsya G. Russia launched an ideological war against Ukraine to prevent its membership in NATO / G. Perepylytsya [electronic resource]. – Access mode:<http://ua.korrespondent.net/ukraine/270344-ekspert-rosiya-rozpochala-ideologichnu-vijnu-protiukrayini-z-metoyu-ne-dopustiti-yiyi-chlenstva-v-nato>.
36. Ostroukhov V., Patrick V. The problem of information security of Ukraine. // Political management, 2008, № 4. – S.135–140.
37. Rusakova O. F., Maksimov D. A. Political discourse: Subject Field, Theoretical approaches and structural model of political discourse // Polis. – 2006. – № 4. – pp 26–43.
38. Granchak T. Managing the flow of information and communication in the context of the emergence and resolution of political conflicts in transitional societies. – // [Electronic resource] – Access:http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1080:upravlinnya-informatsijno-komunikatsijnimi-potokami-v-konteksti-viniknennya-i-regulyuvannya-politichnikh-konfliktiv-u-perekhidnikh-suspilstvakh&catid=127&Itemid=460.
39. Gehr R. Why movies make the best journalism. – Columbia Journalism Review May 27, 2015 http://www.cjr.org/analysis/documentary_journalism.php.
40. Seddon Max. Documents Show How Russia's Troll Army Hit America [Electronic resource] //

Sources and literature

1. Tarde G. The crowd and the audience. – SPb., 1902.

BuzzFeed. – June 2, 2014. – Mode of access: <http://www.buzzfeed.com/maxseddon/documents-show-how-russias-troll-army-hit-america>.

20. Prysyzhnyuk D.M. The use of manipulative technologies from Russia to Ukraine media (for example, Crimea) [electronic resource] / DM Prysyzhnyuk.

Access: <http://vuzlib.com/content/view/1108/23> – Title from the screen.

21. Dawkins R. The Selfish Gene. — 2. — Oxford University Press, 1989.

22. Russian professional army in Ukraine. Research and infographics. <https://informnapalm.org/12174->

Смола Л. Э.

Информационная война России: особенности, инструменты и объекты воздействия

РЕФЕРАТ. В статье осуществлен системный анализ проблематики информационной войны России. Рассмотрены ее особенности, инструменты и объекты воздействия. Анализируются новейшие коммуникативные технологии как инструменты информационной войны: социальные сети, блоги и форумы. Обнаружена эффективность коммуникативных технологий в процессе ведения информационных войн. Делается вывод, что интерактивные форматы с социальными медиа позволят противодействовать информационной агрессии.

Ключевые слова: информационная война, социальная коммуникация, масс-медиа, коммуникативные технологии, информационное противоборство, медиaprостранство.

